

СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КВАРТЕТНИЙ КЛАС» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Г. Г. Косенко. Специфіка викладання дисципліни «Квартетний клас» в умовах дистанційного навчання

Висвітлено особливості навчального процесу в онлайн-режимі. Звернено увагу на потребу підвищення медіаграмотності освітян. Здійснено огляд та надано посилання на курси, вебінари, семінари, онлайн-платформи з підвищення кваліфікації у сфері цифрових технологій. Наведено огляд програм (Audacity, BandLab, Audio Editor Hokusai, Reaper, Samplitude, Cubase) та онлайн-ресурсів (Audio-Joiner, Mp3cut.foxcom, clideo.com, filesmerge.com, solveigmm.com, mp3food.com), що стають у пригоді в процесі викладацької діяльності. Надано конкретні приклади використання цифрових інструментів Google, зокрема Google Classroom, Google Meet, Google Keep, Google Forms, Google Sites, Google Calendar. Описано варіанти взаємодії зі студентами в нестандартних умовах навчання, спрямовані на максимальну продуктивність та успішність.

Ключові слова: *квартетний клас, дистанційне навчання, викладацька діяльність, цифрові технології.*

H. Kosenko. Peculiarities of teaching the academic discipline “Quartet class” in distance learning conditions

The relevance of the article is due to the new realities of today, namely, the transition of most Ukrainian educational institutions to distance learning. This has caused a change in the approach to the educational process and proved the importance of media literacy of educators, their knowledge and mastery of Internet technologies and the introduction of various useful applications into the curriculum.

The purpose of the article is to overview the innovations of the educational process in modern realities, provide a list of tools and demonstrate the implementation of individual applications capable of modernizing online learning and helping to achieve efficient and high-quality results.

The methodology. The purpose and objectives of the research have determined its methodology. Methods of empirical knowledge, systematization and generalization have formed the fundamental basis of the study.

The results. The article highlights the peculiarities of the online learning process. Special attention is paid to the need to improve the media literacy of educators. An overview has been made and references have been chosen for courses, webinars, seminars, online platforms for professional development in the field of digital technologies. It has been proved that such software as Audacity, BandLab, Audio Editor Hokusai, Reaper, Samplitude, Cubase and the following online resources Audio-Joiner, Mp3cut.foxcom, clideo.com, filesmerge.com, solveigmm.com, mp3food.com have become useful in the process of teaching.

Specific examples of the use of Google's digital tools have been offered, including Google Classroom, Google form, Google sites. The study has also revealed the importance of individual student work and a systematized list of forms of independent student work in the quartet class has been provided, among them: listening to a given quartet composition; work with a quartet score; understanding of the form of musical works, their semantic load; learning the musical text, taking into account all the composer's notes; selection of the most profitable application; arrangement of beats and their coordination between members of the ensemble; development of pausing and its coordination with other team members; finding the culminating points of the musical work and building the logical development of its composition.

The scientific novelty of the article is the description of innovative options for interaction with students in non-standard learning conditions aimed at maximum productivity and success.

The practical significance of this research lies in the introduction of the proposed ideas into the educational process and the stimulation of creativity

* This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

development and the use of creative pedagogical approach in communication with students.

Conclusions. One of the main conclusions of this study is that online teaching of ensemble disciplines, in particular the quartet class, requires a professional, creative pedagogical approach which is highly integrated with knowledge of computer technologies, monitoring of new digital tools that simplify the educational process and make it possible to motivate students and get high learning results. This article represents a kind of impetus for the creative imagination of educators and is aimed at its further development.

Keywords: *quartet class, distance learning, media literacy, teaching activity, digital technologies, student independent work.*

Актуальність проблеми. Наразі українська освітня сфера зіткнулася з новими реаліями, що, з одного боку, на жаль, спричинило немало проблем, з іншого — подіяло на неї благотворно. Усвідомлюючи все це, ми маємо максимально користуватись перевагами та не надто зважати на негативність ситуації. Навіть у такі складні часи українські заклади освіти продовжують надавати свої послуги. Наразі як ніколи цінується креативність та ініціативність викладачів. Надактуальним стало вміння володіння гаджетами, знання всіх тонкощів їх використання, оскільки більша частина навчальних закладів перейшли на дистанційну форму викладання, інтернет-технології стали одним з найпоширеніших інструментів донесення знань до студентів.

Постановка проблеми. Надзвичайно важливим, на наш погляд, є аналіз означеної теми на практичній основі, на базі нашого викладацького досвіду. Адже саме в процесі емпіричного пізнання всіх складнощів та особливостей дистанційного викладання ансамблевих дисциплін відбувається підбір найдієвіших методів та відкидання тих, що є не такими результативними.

Мета статті — здійснити огляд можливих інновацій освітнього процесу в сучасних реаліях, зокрема у викладанні дисципліни «квартетний клас», надання переліку інструментів та демонстрація впровадження окремих застосунків,

спроможних модернізувати дистанційне навчання й допомогти в досягненні продуктивного та якісного навчального результату.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання необхідності переосмислення методів освітніх програм, зважаючи на повний або частковий перехід на дистанційну форму навчання, досліджують Адамова (2012), Вишнівський (2014), Гуревич (2012), Мартиненко (2007), Олійник (2002), Пахолка (2009), Ржевський (2017), Самолюк, Швець (2013), Семенець (2013), Хассон (2004). Цими питаннями конкретно в мистецькій сфері цікавляться Варнавська (2018), Гаврілова (2015), Кушнір, Белінська, Білозерська (2020), Павленко (2020), Todd (1992), Yatsiouk (2007). Але, незважаючи на поступове зростання інтересу до питань модифікації навчального процесу, та, відповідно, поступове збільшення кількості досліджень у цьому напрямі, проблематика, порушена в статті, усе ще потребує уваги. Особливо аналізу модернізації навчального процесу потребує викладання ансамблевих дисциплін у мистецькій сфері, зокрема квартетного класу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині існує багато державних програм, що надають можливості розвинути та підвищити рівень своєї цифрової грамотності. Це — онлайн/офлайн курси, семінари, вебінари, різноманітні платформи для онлайн-тренінги, як-от майстер-клас «Цифрові інструменти Google для безпечнішого Інтернету», курс «Цифрові інструменти Google для освіти» (має три рівні: базовий, середній та поглиблений, з отриманням сертифікату на 1, 0,5 і 0,5 кредити ЄКТС відповідно), курс «Медіаграмотність для освітян» на освітній платформі Prometheus¹ (сертифікат на 2 кредити ЄКТС).

Міністерство цифрової трансформації запустило національну онлайн-платформу «Дія. Цифрова освіта»², що дозволяє підвищити свій рівень інтернет-грамотності. На платформі наразі функціонують три курси, після завершення яких надаються сертифікати — «Інтерактивне навчання: інструменти та технології

1. Prometheus — платформа масових відкритих онлайн-курсів. Узято із <https://prometheus.org.ua/about-us>.

2. Дія. Цифрова освіта. Узято із [Osvita.diiia.gov.ua](https://osvita.diiia.gov.ua)

для цікавих уроків» (0,2 кредити ЄКТС), «Карантин: онлайн-сервіси для вчителів» (0,1 кредити ЄКТС), «Цифрові навички для вчителів» (0,1 кредити ЄКТС).

У студії онлайн-освіти Educational Era¹ відкрито онлайн-курси для вчителів та працівників адміністрації закладів вищої освіти, зокрема «Години медіаграмотності» (5 год.), «#blend_it: опануємо змішане навчання», «Бери й роби. Змішане та дистанційне навчання» (20 год.), «Про дистанційний та змішаний формати навчання».

На освітньому проекті «На урок»² представлено майстер-клас «Від медіаграмотності – до медіаосвіти», різноманітні курси, зокрема «Підвищення кваліфікації та професійне зростання освітян: шляхи та можливості» (30 год.), «Медіаграмотність та критичне мислення: від теорії до практики» (20 год.) тощо. Звернемо увагу, що окремим плюсом є те, що ці освітні проекти є безплатними, а сертифікати, що надають більшість із них, зараховуються як підвищення кваліфікації.

Дистанційна форма навчання не минула і мистецьку сферу, що зумовило впровадження в освітній процес різноманітні технологічні рішення. Особливо вплинули такі зміни на викладання спеціальних дисциплін (спецінструмент, камерний ансамбль, квартетний клас), що передбачають передачу індивідуальних професійних знань та досвіду викладача студентів, тобто так званий особистий «інформаційний обмін в системі “учитель – учень”» (Кучеренко, 2018, с. 6), що створює «трансляцію інформації між музикантами в конкретний час і за конкретних обставин (тут і зараз), забезпечуючи виникнення і збереження спадкоємних зв'язків» (там само). Під час такого інтелектуального обміну надважливими є атмосфера та ментальний контакт між музикантами, відчуття та розуміння один одного, що найефективніше й найпродуктивніше в умовах особистої присутності обох. Онлайн-освіта, на жаль, позбавляє нас такого привілею.

Та все ж якщо спецінструмент ще можливо викладати в дистанційному режимі, зви-

чайно, зі своїми особливостями (наприклад, складність долучення концертмейстера), то з ансамблевими складами ситуація набагато складніша. Тут не можливо обійтись простими застосунками для онлайн-зустрічей зі студентом такими, як-от Google meet, Google Duo, Google Hangouts, Zoom, Skype, WhatsApp, Viber, Facebook Messenger, Line, Lincphone, Discord, Appear.in, Talky, RingCentral, GoToMeeting, UberConference тощо.

Один із найбільших недоліків дистанційного зв'язку – незначна часова розсинхронність (часто відставання), що внеможливає програвання ансамблевого твору в онлайн-режимі. Тому мастеринг, за допомогою комп'ютерних програм (Audacity, BandLab, Audio Editor Hokusai, Reaper, Samplitude, Cubase тощо), стає одним із можливих елементів навчального процесу. Такі застосунки допомагають об'єднати декілька аудіофайлів в один. Таким чином, окремо опрацьовані і записані квартетні партії перетворюються в повноцінний квартетний твір.

Поєднати кілька аудіотреків (квартетні партії) в одну композицію (квартетний твір) можна також і за допомогою онлайн-ресурсів в інтернеті. Механізм роботи з більшістю з них нескладний і не займе багато часу. Потрібно лише завантажити необхідні треки, повзунками обрати, як саме вам потрібно поєднати файли, натиснути кнопку «Обробка» і завантажити отриманий результат. Серед таких сервісів – Audio-Joiner, Mp3cut.foxcom, clideo.com, filesmerge.com, solveigmm.com, mp3food.com тощо.

Звичайно, це не панацея і детальну роботу окремо з кожним студентом та з ансамблевою групою загалом не замінює. Слід звернути увагу й на те, що дистанційна форма занять потребує більшої відповідальності та залученості студента, адже «темп професійного зростання обумовлюється творчою ініціативою і самостійністю студентів. Розвиток здатності самостійного музичного мислення та вміння без сторонньої допомоги підготувати твір до виконання є однією з центральних завдань музичного виховання» (Купріяненко, 2017, с. 27). Тобто, одним

1. Educational Era. Узято із ed-era.com.

2. На урок. Узято із naurok.com.ua.

з важливих педагогічних завдань викладача є стимулювання творчої ініціативи студента та прищеплення йому розуміння важливості «правильної» домашньої роботи. Тому серед форм самостійної роботи студентів у квартетному класі виокремимо:

1. Прослуховування заданого квартетного твору (більшому заглибленню в стиль та особливості письма композитора слугує прослуховування значної частини квартетної спадщини певного автора).

2. Робота з квартетною партитурою. Аналіз квартетного опусу загалом та окремо своєї партії, визначення ролі голосу свого інструменту (його сольна чи акомпануюча функція, важливі підголоски і т. п.), розуміння того, що відбувається в цей час в голосах інших учасників ансамблю.

3. Розуміння форми твору, його семантичного навантаження.

4. Розучування нотного тексту, з урахуванням усіх композиторських ремарок (вказівки темпу, динаміки, характеру тощо).

5. Підбір найвигіднішої аплікатури, що дозволить без додаткових зусиль виконувати навіть складні технічні фрагменти твору та спростить відтворення образного змісту твору.

6. Розстановка штрихів та їх узгодження між членами ансамблю, адже загальна штрихова ідентичність є ознакою професіоналізму, досягнення якого і є однією з цілей навчального процесу.

7. Опрацювання фразування та його узгодження з іншими членами колективу.

8. Знаходження кульмінаційних місць твору та вибудовування логічного музичного розвитку твору.

Тобто, осмислення власних завдань та узгодження виконавських деталей між всіма членами ансамблю є обов'язковою складовою успішного виконання будь-якого квартетного твору. Однак проведення онлайн-занять зі студентами є необхідним, адже саме під час «живого діалогу» вчитель-студент і відбувається «таїнство» передачі професійного досвіду. Також своєрідною місією викладача є навчити

студента не боятися задавати «правильні» питання, адже саме вони надають змоги розкрити найменші тонкощі виконавської майстерності. Слід звернути увагу й на те, що важливим є розвиток критичного мислення студента, не слід вимагати механістичного повторення та виконання вказівок. Лише в процесі конструктивної дискусії можна дійти найкращого виконавського рішення, що не буде йти в розріз з «виконавськими стандартами», відзиватиметься в душі студента та втілиться в найбільш близьке та зрозуміле йому музичне виконання.

Саме тому викладачеві надзвичайно важливо знайти найбільш підходящий для конкретної навчальної ситуації засіб інформаційного зв'язку (та контролю знань), тобто «навчальне середовище» в інтернет-просторі. Наразі існують різні платформ для організації навчального процесу — Google Classroom, Moodle, Edmodo, Мій клас, Classdojo. Також інтернет-простір пропонує широкий спектр сервісів, наприклад, Learningapps, Genially, Classtime, Flipgrid, MindMeister, BubbleUs, Canva, Quizizz, Nearpos тощо. За допомогою цих інструментів викладач може врізноманітнювати свої лекції цікавими формами занять, починаючи від звичних (опитування, навчальні тести, презентації, створення нотаток, навчальних ігор тощо) до неординарних. Усе залежить від креативності та фантазії.

Як невелику наочну демонстрацію залучення подібних інструментів у свій викладацький арсенал, наведемо приклад роботи з Google Workspace for Education¹. Ця платформа оснащена великою кількістю google-інструментів — Google Classroom, Google Meet, Google Forms, Google Sites, Google Calendar, Google Keep тощо. У своїй викладацькій діяльності ми користуємося саме ними. Наш «освітній простір» — Google Classroom, у якому можна з легкістю створити «курси» (найкраще створювати окремих курс для кожного потоку, щоб уникнути плутанини). Після створення такого «курсу» його можна наповнювати різними матеріалами (ноти, посилання на відео тощо), давати завдання студентам та оцінювати їх, відслідковувати

1. Google Workspace for Education. Узято з <https://edu.google.com/>.

навчальний прогрес. Тобто, Google Classroom — це повноцінний онлайн-контакт з вашими студентами, що, до речі, має вбудований інструмент і для відеозв'язку — Google Meet. За допомогою цього застосунку ви також маєте можливість демонструвати екран свого комп'ютера чи робочий стіл, транслювати презентації тощо. Цікавий інструмент і Google Sites, що дозволяє створити закритий (виключно для ваших студентів) чи загальнодоступний власний сайт, який також можна наповнювати потрібною інформацією. Google Forms зручний для опитування студентів або для створення контрольних тестів з вивченого матеріалу. Google Keep використовуємо для електронних нотаток, а Google Calendar допоможе не пропустити важливу подію, лекцію чи нагадає про необхідність виконання (перевірки) завдання, термін якого спливає.

Висновки та перспектива подальшого дослідження. Очевидно, що успішне, цікаве, а головне продуктивне викладання квартетного класу потребує професійного, творчого підходу викладача, з глибоким знанням комп'ютерних технологій, моніторингом новинок цифрових інструментів, що можуть спростити та значно полегшити навчальний процес дистанційної форми навчання. Отже, підвищення власної кваліфікації, пошук нових нестандартних рішень донесення знань до студентів допоможе досягти їхньої зацікавленості та високих результатів. Доцільно відзначити, що методи та засоби, представлені в цій статті, мають на меті лише задати траєкторію, рухаючись по якій і розвиваючи свою творчу педагогічну уяву, можна досягти успіху у викладацькій сфері нової реальності.

Список посилань

- Адамова, І. (2012). Дистанційне навчання: сучасний погляд на проблеми. *Витоки педагогічної майстерності*, 10, 3–6.
- Варнавська, Л. І. (2018). *Комп'ютерні технології у музичній освіті*. У Н. А. Овчаренко, Я. В. Шрамко (Ред.). *Музична освіта: філософський, мистецтвознавчий та педагогічний наголоси* (с. 280–299). ФОП Чернявський Д. О.
- Вишнівський, В. В. (2014). *Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів*. ДУТ.
- Гаврілова, Л. Г. (2015). *Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій* [Автореферат дисертації доктора педагогічних наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова].
- Гуревич, Р. С. (2012). *Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті*. СПОЛОМ.
- Купріяненко, Е. Б. (2017). *Сучасна методика викладання струнного квартету: навчальна програма для ВНЗ культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації*. Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського.
- Кучеренко, С. І. (2018). *Шляхи становлення та розвитку української скрипкової школи* [Автореферат дисертації кандидата мистецтвознавства, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського].
- Кушнір, К. В., Белінська, Т. В., Білозерська, Г. О. (2020). Використання інноваційних технологій навчання в контексті вивчення диригентсько-хорових дисциплін у вищій школі. *Педагогіка-психологія*, 63, 123–127.
- Мартиненко, М. Ю. (2007). Контроль якості самостійного засвоєння навчального матеріалу студентами в умовах вищої дистанційної освіти. *Вісник Черкаського університету*, 115, 53–58.
- Олійник, В. В. (2001). *Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти і навчання: Організаційно-педагогічне дослідження*. ЦППО.
- Павленко, О. (2020). Дистанційне навчання як важлива форма організації сучасної мистецької освіти. *Актуальні питання мистецької педагогіки*, 11, 78–83.
- Пахолко, С. А. (2009). Стан впровадження дистанційної освіти в Україні. *Вісник Черкаського університету*, 155, 89–95.
- Ржевський, Г. М. (2017). Дистанційна форма навчання в сучасних умовах: психолого-педагогічні особливості. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*, 259, 214–221. Міленіум.
- Самолук, Н., Швець, М. (2013). Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*, 1, 193–198.
- Семенець, В. (2009). Впровадження технологій дистанційного навчання у навчальний процес. *Вища школа*, 5, 40–57.
- Хассон, В. Д. (2004). Критерії якості дистанційної освіти. *Вища школа*, 1, 92–99.

Todd, S. (1992). *Evolutionary art and computers*. Academic Press.

Yatsiuk, O. (2007). Direction for multimedia development considering the aspects of art analysis. *Content-Based Multimedia Indexing*. (c. 283–287). Bordeaux, France.

References

- Adamova, I. (2012). Distance learning: a modern view of the problems. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, 10, 3–6. [In Ukrainian].
- Havrilova, L. H. (2015). *System of formation of professional competence of future music teachers by means of multimedia technologies* [Abstract of the thesis of Doctor of Pedagogical Sciences, Drahomanov National Pedagogical University]. [In Ukrainian].
- Hurevych, R. S. (2012). *Information and communication technologies in professional education*. SPOLOM. [In Ukrainian].
- Khasson, V. D. (2004). Distance education quality criteria. *Vyshcha shkola*, 1, 92–99. [In Ukrainian].
- Kucherenko, S. I. (2018). *Ways of formation and development of the Ukrainian violin school* [Abstract of the thesis of the Candidate of Art Criticism, I. P. Kotliarevskyi Kharkiv National University of Arts]. [In Ukrainian].
- Kupriianenko, E. B. (2017). *Modern methods of teaching string quartet: curriculum for universities of culture and arts of III-IV accreditation levels*. I. P. Kotliarevskyi Kharkiv National University of Arts. [In Ukrainian].
- Kushnir, K. V., Belinska T. V., Bilozerska H. O. (2020). The use of innovative learning technologies in the context of studying conducting and choral disciplines in higher education. *Pedahohika-psykholohiia*, 63, 123–127. [In Ukrainian].
- Martynenko, M. Yu. (2007). Quality control of independent learning of educational material by students in conditions of distance higher education. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*, 115, 53–58. [In Ukrainian].
- Oliinyk, V. V. (2001). *Organizational and pedagogical foundations of distance education and learning: Organizational and pedagogical research*. TsIPPO. [In Ukrainian].
- Pakholko, S. A. (2009). The state of implementation of distance education in Ukraine. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*, 155, 89–95. [In Ukrainian].
- Pavlenko, O. (2020). Distance learning as an important form of organization of modern art education. *Aktualni pytannia mystetskoï pedahohiky*, 11, 78–83. [In Ukrainian].
- Rzhevskyi, H. M. (2017). Distance learning in modern conditions: psychological and pedagogical features. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*, 259, 214–221. Milenium. [In Ukrainian].
- Samoliuk, N., Shvets, M. (2013). Relevance and problems of distance learning. *Nova pedahohichna dumka*, 1, 193–198. [In Ukrainian].
- Semenets, V. (2009). Implementation of distance learning technologies in the educational process. *Vyshcha shkola*, 5, 40–57. [In Ukrainian].
- Todd, S. (1992). *Evolutionary art and computers*. Academic Press. [In English].
- Varnavska, L. I. (2018). Computer technologies in music education. In N. A. Ovcharenko, Ya. V. Shramko (Ed.). *Muzychna osvita: filosofskyi, mystetstvoznavchyi ta pedahohichni naholosy* (p. 280–299). FOP Cherniavskyi D. O. [In Ukrainian].
- Vyshnivskyi, V. V. (2014). *Organization of distance learning. Creation of electronic training courses and electronic tests*. DUT. [In Ukrainian].
- Yatsiuk, O. (2007). Direction for multimedia development considering the aspects of art analysis. *Content-Based Multimedia Indexing*. (p. 283–287). Bordeaux, France. [In English].

Надійшла до редколегії 02.09.22